

DEN PROFESJONELLE FOTBALLSPILLERS OPPSIGELSESGANG

Kandidatnummer: 153141
Leveringsfrist: 17.12.2007
Antall ord: 12 488

14.12.2007

1. INNLEDNING	4
1.1 PRESENTASJON AV TEMA	4
1.2 DE TO REGELVERK	4
1.3 DEN PROFESJONELLE FOTBALLSPILLER CONTRA AMATØRSPILLEREN	5
1.4 BOSMAN-DOMMEN	6
1.4.1 DOMMEN OG DENS BETYDNING.....	6
1.4.2 LITT NÆRMERE OM DOMMEN.....	7
1.5 ORDNINGEN MED OVERGANGSVEDERLAG – UTVIKLINGEN.....	8
2. VIKTIGE REGLER OM PROFESJONELLE FOTBALLSPILLERES OPPSIGELSESADGANG	10
2.1 INNLEDNING	10
2.2 KLUBBENE BLIR ENIGE OM KJØP AV SPILLEREN – VILKÅR FOR OPPSIGELSE.....	12
2.3 REGISTRERINGSPERIODENE – EN RESTRIKSJON FOR SPILLETILLATELSE	13
2.4 ”GYLDIG SPORTSLIG ÅRSAK”/”SPORTING JUST CAUSE” SOM OPPSIGELSESGRUNN	13
2.4.1 Innledning.....	13
2.4.2 MOMENTER VED VURDERINGEN	14
2.4.3 FØLGENE AV Å SI OPP KONTRAKTEN PÅ GRUNN AV ”GYLDIG SPORTSLIG ÅRSAK”/”SPORTING JUST CAUSE”.....	16
2.5 ”JUST CAUSE” SOM OPPSIGELSESGRUNN.....	18
2.5.1 Innledning.....	18
2.5.2 REGELENS INNHOLD.....	18
2.5.3 FØLGENE AV Å SI OPP KONTRAKTEN PÅ GRUNN AV ”JUST CAUSE”	19
2.6 ”VESENTLIG MISLIGHOLD” SOM OPPSIGELSESGRUNN	20
2.6.1 Innledning.....	20
2.6.2 REGELENS INNHOLD.....	20
2.6.3 NOEN TILFELLE AV ”VESENTLIG MISLIGHOLD”	21
2.6.4 FØLGENE AV Å SI OPP KONTRAKTEN PÅ GRUNN AV ”VESENTLIG MISLIGHOLD”	22
2.7 OPPSIGELSE ETTER DEN BESKYTTEDE PERIODE/”THE PROTECTED PERIOD”	22
2.7.1 Innledning.....	22
2.7.2 FØLGENE AV Å SI OPP KONTRAKTEN ETTER DEN BESKYTTEDE PERIODE.....	23
2.8 ARBEIDSMILJØLOVEN § 14-9 – INNHOLD OG VIRKNINGER	24

3. RETTSPOLITISKE BETRAKTNINGER.....	26
3.1 INNLEDNING	26
3.2 OVERGANGSREGLENES PROBLEMATISKE FORHOLD TIL FORENINGSFRIHETEN I EMK ARTIKKEL 11	27
3.3 ÅREMÅLSANSETTELSE VS. ANSETTELSE AV PROFESJONELLE FOTBALLSPILLERE – BURDE REGLENE VÆRE DE SAMME?.....	28
3.4 RETTSOPPFATNINGER OMKRING ORDNINGEN MED OVERGANGSVEDERLAG.....	30
3.5 OVERGANGSVEDERLAG – SEDVANERETT?	31
3.6 SAMSVARER OVERGANGSSYSTEMET MED DEN KONVENSJONS- OG GRUNNLOVSFESTETE RETTEN TIL ARBEID?	33
3.7 ER OVERGANGSSYSTEMET OVERENSSTEMMENDE MED EØS-REGLENE OM FRI BEVEGELSE AV PERSONER?	34
4. AVSLUTNING OG OPPSUMMERING.....	36
5. LITTERATURLISTE.....	38

1. INNLEDNING

1.1 PRESENTASJON AV TEMA

Denne avhandlingen inneholder en redegjørelse av viktige regler om profesjonelle fotballspillers oppsigelsesadgang (kapittel 2), samt rettspolitiske betraktninger av de nevnte regler (kapittel 3). Årsaken til at fremstillingen omhandler profesjonelle fotballspillere – og ikke amatørspillere – er at det i de aktuelle regelverk finnes ulike regler hva angår oppsigelse for profesjonelle og amatører, og reglene som gjelder for den sistnevnte gruppe reiser få problemer i forhold til hva tilfellet er for profesjonelle.

Med oppsigelse mener jeg i denne fremstilling det at en profesjonell fotballspiller avslutter kontraktsforholdet med sin klubb. Vilkårene for og virkningene av dette redegjøres for i kapittel 2.

Videre i dette innledende kapittel vil jeg i punkt 1.2 først presentere de to regelverk som er aktuelle i forbindelse med profesjonelle fotballspillers oppsigelsesadgang. Deretter kommer en kort forklaring i punkt 1.3 av vilkårene for å være en profesjonell fotballspiller i motsetning til det å være amatør. Som nevnt er oppsigelsesreglene for disse to grupper av fotballspillere ulike, og det er reglene som gjelder for de profesjonelle som er tema her. Videre vil jeg i punkt 1.4 foreta en kort forklaring av Bosman-dommen, en idrettsjuridisk rettssak fra 1995 som har fått stor betydning for de regler som skal gjennomgås i kapittel 2 av denne fremstillingen. Det vil også, i punkt 1.5, bli gitt en oversikt over utviklingen vedrørende summen på vederlaget den kjøpende klubb har betalt for en fotballspiller, da ordningen med å betale et overgangsvederlag i stor grad er gjenstand for drøftelsene i kapittel 3.

1.2 DE TO REGELVERK

Norges Fotballforbund (NFF) har utarbeidet et regelverk som gjelder for klubbskifter for amatører så vel som profesjonelle, jfr. NFFs overgangsreglement. Reglementet finnes i sin helhet på <http://www.fotball.no>. Som det følger av reglementets kapittel I, Innledende bestemmelser, regulerer dette klubbskifter mellom klubber som er medlemm av NFF. Dette betyr at dersom en spiller ønsker å si opp sin kontrakt med en norsk klubb for å spille for en annen norsk klubb, er det NFFs overgangsreglement som gjelder.

Er det derimot tale om overganger mellom klubber fra forskjellige forbund, kommer Det internasjonale fotballforbundet (FIFA) sine bestemmelser til anvendelse.¹ Dette følger både av NFFs overgangsreglement, kapittel I, Innledende bestemmelser, og av FIFAs overgangsreglement, artikkel 1, Scope (formål). Det vil derfor være FIFAs overgangsreglement som gjelder dersom en spiller fra for eksempel en norsk klubb ønsker å forlate klubben til fordel for en klubb tilhørende et annet forbund. FIFAs overgangsreglement eller "Regulations for the Status and Transfer of Players" er tilgjengelig på <http://www.fifa.com/aboutfifa/federation/administration/playersagents/regulationstatustransferplayers.html>.

Til tross for at disse to regelverk taler om klubbskifte, må det presiseres at regelverkene inneholder regler om oppsigelsesadgangen for fotballspillere, som igjen kan medføre at den aktuelle spiller skifter klubb.

I kapittel 2 vil en redegjørelse av de viktigste regler som gjelder for en profesjonell fotballspillers muligheter for å si opp kontrakten med sin klubb, bli gitt.

1.3 DEN PROFESJONELLE FOTBALLSPILLER CONTRA AMATØRSPILLEREN

I regelverkene til NFF og FIFA skiller det mellom regler som gjelder for profesjonelle fotballspillere, og regler som gjelder for amatører. Som disse reglene viser, er det langt mindre som skal til for at en amatør kan si opp sin kontrakt med klubben. Og som nevnt er tema for denne avhandlingen profesjonelle fotballspillers muligheter for å si opp kontrakten med klubben. Det avgrenses derfor mot regler som gjelder for amatørspillere.

I NFFs overgangsreglement § 12-1, defineres en profesjonell fotballspiller som en spiller som er over 16 år gammel, og som mottar godtgjørelse utover ordinære refusjoner slik som reisegodtgjørelse og treningsutstyr. Dette må bety at etter NFFs regelverk er man å anse som profesjonell dersom man er over 16 år gammel og mottar *lønn* for å spille fotball som overstiger utgiftene man har ved å spille fotball.

Det eldre overgangsreglementet til NFF inneholdt i § 9-3 en definisjon av profesjonelle spillere som gikk ut på at man måtte være over 16 år gammel og ha fotballspill som

¹ FIFA er en forkortelse for Fédération Internationale des Football Associations.

”hovedbeskjeftigelse”. Etter disse regler måtte man altså foreta en vurdering av hva som var hovedbeskjeftigelse dersom den aktuelle spilleren arbeidet deltid ved en annen arbeidsplass ved siden av å være fotballspiller med lønn. At NFF ved sin nye lov har gått bort fra dette, må bety at vurderingstemaet ikke lenger er aktuelt. Det kan således ikke være av betydning om den aktuelle spiller mottar høyere lønn eller tilbringer mer tid hos en annen arbeidsgiver enn han gjør hos sin fotballklubb.

FIFA har også inntatt regler i sitt regelverk om hva som skal til for å være ansett som en profesjonell fotballspiller. I FIFAs overgangsreglement artikkel 2, nr. 2, sies det at en profesjonell fotballspiller er en spiller som ”(...) has a written contract with a club and is paid more than the expences he effectively incurs in return for his footballing activity”. Dette vil si at man er profesjonell dersom inntektene man har som fotballspiller overstiger utgiftene, noe som samsvarer med den nevnte regel i NFFs overgangsreglement. FIFAs definisjon nevner ikke spillerens alder. Altså kan man etter FIFAs reglement være profesjonell selv om man er under 16 år gammel.

Vi ser dermed at NFFs definisjon av profesjonelle fotballspillere er i overensstemmelse med FIFAs definisjon, bortsett fra at man etter de norske reglene må være over 16 år gammel for å være ansett som profesjonell.

NFFs overgangsreglement sier ingenting om hvilke fotballspillere som er å anse som amatører. Det må derfor legges til grunn at en amatørspiller er en fotballspiller som ikke oppfyller vilkårene for å være profesjonell etter NFFs overgangsreglement § 12-1. FIFAs overgangsreglement artikkel 2, nr. 2 sier dette uttrykkelig: ”All other players (enn de profesjonelle etter samme bestemmelse) is considered as Amateurs”.

1.4 BOSMAN-DOMMEN²

1.4.1 DOMMEN OG DENS BETYDNING

Som nevnt under punkt 1.1, har Bosman-dommen fått stor betydning for de regler som skal gjennomgås i kapittel 2. Det er derfor på sin plass å si noen ord om dommen.

Dommen er uten sidestykke den mest omtalte idrettsjuridiske rettssak gjennom alle tider, og den endret rettstilstanden innenfor fotballverdenen på to punkter; overgangsregler som gikk ut

² Saksnummer C-415/93 ved ECJ (The European Court of Justice).

på at klubbene kunne kreve vederlag for spillere hvis kontrakt var løpt ut, og begrensninger på antall ”ikke-nasjonale” spillere på banen i en kamp samtidig for en klubb, ble funnet i strid med EF-traktaten.³ Det må presiseres at dette bare gjelder for klubber som hører hjemme i EØS-området, da en europeisk domstol ikke kan avgjøre noe med bindende virkning for personer utenfor EØS-området.⁴

For denne avhandlingen er det bare det første av disse punkter som er av betydning – altså at dommen avgjorde at spillere som har løpt kontraktstiden ut, fritt kan forlate sin klubb vederlagsfritt – da det er oppsigelsesadgangen som er tema. Resultatene fra Bosman-dommen har også kommet til uttrykk i reglene fra NFF og FIFA ved at det skjeddte regelendringer etter at dommen ble avsagt. Av NFFs overgangsreglement § 15-1 bokstav c følger det at en spiller som har 6 måneder eller mindre igjen av sin kontrakt med klubben, fritt kan inngå kontraktsforhandlinger med en annen klubb om å gå til denne klubben vederlagsfritt etter at kontrakten er utløpt med den nåværende klubb, mens det samme følger av FIFAs overgangsreglement artikkel 18 punkt 3. Bosman-dommen er altså den historiske bakgrunnen for disse reglene.

1.4.2 LITT NÆRMERE OM DOMMEN

Da Bosman-dommen har fått så store konsekvenser for overgangssystemet innenfor den profesjonelle fotballen, jfr. punkt 1.4.1, har jeg valgt å gå noe nærmere inn på dens bakgrunn, innhold og følger i dette punktet.

Den faktiske bakgrunnen for dommen var at fotballspilleren Jean-Marc Bosman, som spilte for den belgiske klubben RC Liège, ønsket seg bort fra klubben. Etter det belgiske fotballforbund (URBSFA) sine regler, kunne klubbene lovlig tilby sine spillere svært lave lønninger.⁵ Denne retten benyttet Bosmans klubb seg av, og tilbød ham ny kontrakt da hans kontraktsperiode nærmet seg slutten. Det nye kontraktsforslaget inneholdt en klausul om at Bosman skulle motta en månedslønn på 30 000 belgiske franc, noe som tilsvarer ca. 6 000 norske kroner. Klubbene kunne også nekte å la en spiller skrive under for en annen klubb vederlagsfritt – til tross for at kontrakten med nåværende klubb var utløpt. Bosman – som

³ De sistnevnte restriksjoner gikk ut på at klubbene ikke fikk lov til å ha flere enn tre spillere på banen samtidig som ikke var statsborger i det land hvor klubben hørte til et forbund. For eksempel kunne ikke den engelske fotballklubben Arsenal ha benyttet seg av det mannskapet de i dag mønstrer, hvor startoppstillingen vanligvis består av elleve spillere fra nasjoner utenfor England.

⁴ EØS-området består av EUs medlemsstater i tillegg til EFTA-statene Norge, Island, Sveits og Liechtenstein.

⁵ URBSFA er en forkortelse for Union Royale Belge des Societes de Football Association ASBL.

ikke ville godta det nye kontraktsforslaget – havnet i en vanskelig situasjon; enten måtte han bli værende i klubben med minstelønn, eller håpe på at det skulle dukke opp et tilbud fra en annen klubb som var villig til å betale RC Liège et vederlag for Bosman som RC Liège kunne godta.

Bosman anla sak ved byretten i Liège mot sin klubb RC Liège og URBSFA, hvor sakens spørsmål var om overgangsreglene var i strid med Roma-traktaten artikkel 48. Retten inngav anmodning til ECJ (European Court of Justice) om prejudisiell avgjørelse av dette.

ECJ kom til at overgangsreglene ikke var overensstemmende med Roma-traktaten, og at profesjonelle fotballspillere, hvis kontrakt med deres klubb er utløpt, har rett til vederlagsfri overgang til en annen klubb hjemmehørende innenfor EØS-området.

Bosman-dommen fikk forskjellige følger. Den viktigste er selvsagt at de nasjonale fotballforbund, slik som for eksempel NFF, ble forpliktet til å innføre regler som utspringer av domsavsigelsen. Som nevnt under punkt 1.4.1, er en bestemmelse tatt inn i NFFs overgangsreglement § 15-1 bokstav c, som er et direkte utslag av Bosman-dommen. En annen følge av dommen, var at klubbene innenfor EØS-området fryktet at de kunne tape økonomisk ved at spillerne fikk anledning til å forlate klubben vederlagsfritt. Tendensen ble dermed at klubbene tilbød spillerne lengre kontrakter, gjerne fire til fem år. At dette siste kan få konsekvenser for spillerne, følger av kapittel 2, hvor jeg redegjør for en profesjonell fotballspillers muligheter for å si opp kontrakten med sin klubb.

1.5 ORDNINGEN MED OVERGANGSVEDERLAG – UTVIKLINGEN

I kapittel 3 blir overgangssystemets rimelighet tatt opp til vurdering. Som vi skal se der, er ordningen med at klubbene må betale overgangsvederlag for å skaffe seg nye spillere svært innarbeidet innenfor fotballverdenen, og flere av de temaer som tas opp i kapittel 3 tar utgangspunkt i dette. Jeg vil derfor under dette punkt gi en oversikt over overgangssummene slik de har utviklet seg gjennom tidene.

Helt fra fotballens start, det vil si slutten av 1800-tallet, har fotballklubber måttet betale et overgangsvederlag for fotballspillere som de måtte ønske til klubben. Prisen klubbene måtte betale for spillere ved slutten av 1800-tallet, var imidlertid så beskjeden at den nærmest var av symbolsk verdi.

Med tidens løp har prisen på spillere øket drastisk, og det var særlig på 1990-tallet og tidlig 2000-tall at prisene steg til vær. I 1905 ble Alf Common verdens dyreste fotballspiller da Middlesbrough kjøpte ham for £ 1 000 fra Sunderland. £ 10 000 ble passert i 1929, da Arsenal kjøpte David Jack for £ 10 890. I 1961 passerte man £ 100 000 ved at Internazionale Milan kjøpte Luis Suárez fra Barcelona for £ 152 000, og en million pund for en spiller ble passert i 1975, da Giuseppe Savoldi gikk fra Bologna til Napoli for £ 1 200 000. Jean-Pierre Papin gikk fra Marseille til AC Milan i 1992 for £ 10 000 000, og etter denne overgangen har rekordene blitt slått gang etter gang før det toppet seg i 2001, da Zinedine Zidane gikk fra Juventus til Real Madrid for £ 46 000 000.⁶

Som tallene viser, har det skjedd en enorm utvikling hva angår størrelsen på overgangsvederlaget. Årsaken til dette er nok at klubbene har kunnet presse prisene til vær, fordi det er klubbene selv som bestemmer om de vil la spilleren forlate klubben eller ikke, dersom ikke en av oppsigelsesgrunnene som tas opp i kapittel 2 foreligger.

⁶ Tallene er hentet fra http://en.wikipedia.org/wiki/World_football_transfer_record.

2. VIKTIGE REGLER OM PROFESJONELLE FOTBALLSPILLERES OPPSIGELSESDGANG

2.1 INNLEDNING

I dette kapittel skal det redegjøres for de viktigste regler vedrørende profesjonelle fotballspilleres muligheter for å si opp kontrakten med sin nåværende fotballklubb, samt konsekvensene av dette for den aktuelle spiller.

Jeg vil i det følgende omtale både reglene som er nedfelt i NFFs overgangsreglement og de regler som finnes i FIFAs overgangsreglement, da dette er nødvendig for å få et fullstendig oversiktsbilde av reglene. Det vil også bli gitt en kort omtale av de oppsigelsesregler som gjelder for profesjonelle fotballspillere etter arbeidsmiljøloven (aml.) I NFFs overgangsreglement kapittel 1, Innledende bestemmelser, sies det at reglementet regulerer alle klubbskifter av amatørspillere og profesjonelle spillere mellom klubber som er medlem av Norges Fotballforbund. Dette vil si at dersom en spiller ønsker å gå fra for eksempel Brann til Rosenborg, er det NFF sine bestemmelser som kommer til anvendelse.⁷

Det følger av FIFAs overgangsreglement, artikkel 1, Scope (formål), at FIFA-reglene gjelder ved skifte av klubb i tilfelle hvor de involverte klubber tilhører forskjellige forbund. Det vil derfor være FIFAs overgangsreglement som gjelder dersom en spiller fra for eksempel en norsk klubb ønsker å forlate klubben til fordel for en klubb som tilhører et annet fotballforbund.

Videre følger det av FIFAs overgangsreglement artikkel 1, punkt 2 at de nasjonale overgangsregler må være i overensstemmelse med FIFA-reglene. NFF har ved sin lov tatt hensyn til dette, jfr. innledningsordene i NFFs overgangsreglement kapittel 1, innledende bestemmelser. Derfor trenger ikke redegjørelsen av de to regelsett å bli så vidtrekkelig som man først kunne tro. Men til tross for at NFF har tatt inn en bestemmelse om at NFFs regler skal være overensstemmende med FIFAs regler, skiller de to regelsett seg noe fra hverandre

⁷ Til tross for at reglementet gjelder for både profesjonelle og amatører, er det forskjellige bestemmelser for disse to grupper av spillere. NFFs overgangsreglement §§ 14 og 15 – som vil være hovedtema for dette kapittel av avhandlingen – omhandler kun profesjonelle spillere. Se også punkt 1.3, hvor det avgrenses mot amatørspillerens muligheter for å si opp kontrakten med sin klubb.

på visse punkter. Dette kommer jeg nærmere inn på i de følgende punkter. Forskjellene er likevel ikke så store at det vil være nødvendig å behandle FIFAs og NFFs regler hver for seg.

FIFA presiserer også i sitt overgangsreglement, artikkel 1, punkt 2 at artiklene 2-8, 10, 11 og 18 må være inkludert i de nasjonale forbunds regelverk. Disse bestemmelsene regulerer spillerstatus: amatører og profesjonelle (artikkel 2), gjenskaffelse av amatørstatus (artikkel 3), terminering av aktivitet (artikkel 4), registrering (artikkel 5), registreringsperioder (artikkel 6), spillerpass (artikkel 7), søknad om registrering (artikkel 8), lån av profesjonelle (artikkel 10), uregistrerte spillere (artikkel 11) og spesielle regler ved kontrakter mellom profesjonelle spillere og klubber (artikkel 18).⁸ Vi ser dermed at de nasjonale forbund ikke er forpliktet til å inkludere *samlige* av FIFAs regler i sine regelverk.

Videre sier artikkel 1, punkt 3 bokstav b i FIFAs overgangsreglement at "Hvert forbund skal inkludere i deres bestemmelser passende midler for å forsvare kontraktuell stabilitet, dog med respekt for bindende nasjonal lovgivning og kollektive lønnsforhandlinger. I hovedsak skal de følgende bestemmelser være inkludert:

- Art. 13: Prinsippet om at kontrakter skal være respekterte;
- Art. 14: Prinsippet om at kontrakter kan bli terminerte fra begge parter uten konsekvenser ved "just cause";
- Art. 15: Prinsippet om at kontrakter kan bli terminerte av profesjonelle spillere ved "sporting just cause";
- Art. 16: Prinsippet om at kontrakter ikke kan termineres i løpet av sesongen;
- Art. 17, 1 og 2: Prinsippet om at det ved terminering pga. "just cause" skal betales kompensasjon, og at denne kompensasjonen kan være avtalt i kontrakten;
- Art. 17, 3-5: Prinsippet om at det ved terminering av kontrakt uten "just cause", skal sportslige sanksjoner bli rettet mot den part som bryter avtalen".⁹

I det følgende vil en redegjørelse av de viktigste regler som omhandler en profesjonell fotballspillers muligheter for å si opp kontrakten med sin klubb bli gitt. I punkt 2.2 skal jeg nevne det tilfelle at de involverte klubber blir enige om en overgang for den aktuelle spiller. Deretter, i punkt 2.3, gis en oversikt over registreringsperiodene og hva disse innebærer. I punkt 2.4 behandler jeg oppsigelsesgrunnen "sporting just cause"/"gyldig sportslig årsak",

⁸ Min oversettelse.

⁹ Min oversettelse.

som innebærer at en profesjonell spiller kan si opp sin kontrakt med klubben dersom sportslige forhold tilsier dette. Punkt 2.5 omhandler oppsigelsesgrunnen ”just cause”. Reglene om dette finnes bare i FIFAs overgangsreglement, og regulerer det tilfelle at en profesjonell spiller kan si opp sin kontrakt med klubben dersom andre forhold enn sportslige forhold tilsier dette. Videre, i punkt 2.6, vil en redegjørelse for oppsigelsesgrunnen ”vesentlig mislighold” gis. Denne regelen finnes bare i NFFs overgangsreglement, og dekker tilfelle som også faller inn under betegnelsen ”just cause”, men det skal noe mer til før man kan si opp en kontrakt på grunnlag av ”vesentlig mislighold”. I punkt 2.7 vil det bli redegjort for reglene som medfører at en profesjonell fotballspiller kan si opp sin kontrakt med klubben dersom vedkommende har vært i den aktuelle klubb over en bestemt periode. Endelig, i punkt 2.8, gis en forklaring av oppsigelsesadgangen for profesjonelle fotballspillere etter aml.

2.2 KLUBBENE BLIR ENIGE OM KJØP AV SPILLEREN – VILKÅR FOR OPPSIGELSE

Det klare utgangspunktet ved klubbskifte for profesjonelle fotballspillere som er under kontrakt med en klubb, er at de aktuelle klubbene blir enige om et overgangsvederlag. Dette sies ikke uttrykkelig i de to regelverkene, men følger motsetningsvis av FIFAs overgangsreglement artikkel 18 punkt 3 annet punktum og NFFs overgangsreglement § 15-1 bokstav c, som sier at en spiller kun kan inngå kontrakt med annen klubb dersom kontrakten med nåværende klubb er utløpt eller vil utløpe innen seks måneder.¹⁰ Det som nærmere ligger i disse bestemmelsene, er at en spiller selv kan gå i kontraktsforhandlinger med en annen klubb dersom det er mindre enn seks måneder igjen av kontrakten med spillerens nåværende klubb, for deretter å forlate klubben til fordel for en annen klubb vederlagsfritt ved kontraktens utløp, mens det er spillerens nåværende klubb som bestemmer hvorvidt man skal få forlate klubben til fordel for en annen klubb dersom det gjenstår noe tid av vedkommende spillers kontrakt. Det er videre allment akseptert blant fotballklubber verden over at man må betale for å få en spiller til klubben som ikke har fullført sin kontrakt med sin nåværende klubb. Dette kommer jeg nærmere innpå i kapittel 3.

¹⁰ Se nærmere om dette i kapittel 1 om Bosman-dommen.

2.3 REGISTRERINGSPERIODENE – EN RESTRIKSJON FOR SPILLETILLATELSE

Før jeg går nærmere inn på en del viktige regler om den profesjonelle fotballspillers muligheter for å si opp sin kontrakt med klubben, må det nevnes at det i de to regelverk finnes bestemmelser om innenfor hvilke tidsperioder en spiller kan registreres for en ny klubb for at spilletillatelse skal gis. Med spilletillatelse menes at den aktuelle spiller får anledning til å spille seriekamper og cupkamper for klubben. Grunnen til at dette er viktig å nevne i en fremstilling som denne, er at det vil ha lite for seg at en spiller sier opp sin kontrakt med sin klubb for deretter å ikke kunne bli registrert for en ny klubb før lang tid etter.

FIFAs overgangsreglement bestemmer i artikkel 6, punkt 1 at registreringsperiodene skal fastsettes av det respektive forbund, og gir i punkt 2 regler for når disse periodene skal være; den første registreringsperioden skal starte etter endt sesong, og skal normalt være over ved neste sesongs start. Perioden må ikke overskride tolv uker. Den andre registreringsperioden skal normalt foregå ved midten av sesongen og må ikke overgå fire uker.

Spilleroverganger mellom norske klubber må finne sted innenfor tidsrommet fra 15. november til 31. mars eller innenfor tidsrommet fra 1. juli til 31. august for at spilleren skal få spilletillatelse for sin nye klubb, jfr. NFFs overgangsreglement § 15-1 bokstav d.¹¹

2.4 ”GYLDIG SPORTSLIG ÅRSAK”/”SPORTING JUST CAUSE” SOM OPPSIGELSESGRUNN

2.4.1 Innledning

NFFs overgangsreglement § 14-2 og FIFAs overgangsreglement artikkel 15 inneholder regler om profesjonelle fotballspilleres adgang til å si opp kontrakten med klubben før utløpet av kontraktsperioden dersom ”gyldig sportslig årsak”/”sporting just cause” foreligger. Reglene legger opp til en rimelighetsvurdering, og det er her er tale om rimelighetsvurderinger i relasjon til sportslige forhold.

¹¹ Her ser vi et eksempel på at NFFs regler ikke er overensstemmende med retningslinjene som gis i FIFAs overgangsreglement, ved at NFFs registreringsperioder strekker seg over lengre perioder enn hva som følger av FIFAs overgangsreglement. Dette har imidlertid ingen betydning for fremstillingen her. Poenget er at registreringsperiodene setter skranker for spillerens muligheter for klubbskifte.

FIFAs overgangsreglement artikkel 15 sier at en profesjonell fotballspiller som har deltatt i mindre enn 10 % av klubbens offisielle kamper i løpet av sesongen, kan si opp sin kontrakt som følge av ”sporting just cause” i løpet av de 15 første dagene etter sesongslutt.¹² Videre legger bestemmelsen opp til et vurderingstema hvor man må ta i betraktning omstendigheter rundt spilleren (”due consideration shall be given to the player’s circumstances in the appraisal of such cases”).

NFFs overgangsreglement § 14-2 skiller seg fra FIFAs regel ved at spilleren etter NFF sin bestemmelse må si opp kontrakten i løpet av de 14 første dagene etter sesongslutt. Altså er det her en kortere frist, og det stilles opp mer konkrete vurderingstemaer i § 14-2.1 ved avgjørelsen av om ”gyldig sportslig årsak” foreligger. I FIFAs regler er det ikke oppstilt slike konkrete vurderingstemaer. De momenter som nevnes i § 14-2.1 – i tillegg til at spilleren må ha vært på banen i mindre enn 10 % av de obligatoriske kampene i løpet av sesongen – er særlige forhold knyttet til spillerens alder, skade/sykdom, sanksjoner og lignende.

2.4.2 MOMENTER VED VURDERINGEN¹³

Til tross for at en spiller har vært på banen i mindre enn 10 % av klubbens obligatoriske kamper i løpet av sesongen, kan hans unge alder medføre at han ikke får medhold i at ”gyldig sportslig årsak”/”sporting just cause” foreligger. Ofte knytter klubbene til seg unge talenter for at de skal utvikle seg gjennom den tiden de er i klubben, og satse på dem på et senere tidspunkt. Slike spillere kan ikke ha berettigede forventninger om førstelagsspill med det samme de hentes inn til klubben eller opp til A-stallen (dersom det er spillere fra ungdomsavdelingen i samme klubb).¹⁴

Imidlertid kan situasjonen være den at den unge spilleren deltar regelmessig på et aldersbestemt landslag. I slike tilfelle vil utelukkelse fra deltagelse i klubbens obligatoriske kamper kunne medføre at spilleren stagnerer og mister landslagsplassen, noe som kan tilsi at ”gyldig sportslig årsak”/”sporting just cause” foreligger.

¹² Offisielle eller obligatoriske kamper er seriekamper, cuper arrangert av det respektive forbund og europacupkamper. Trenings- og vennskapskamper som klubben er involvert i, faller derfor utenfor ved vurderingen av om ”gyldig sportslig årsak”/”sporting just cause” foreligger.

¹³ Se til noen av momentene *Leren* s. 43 flg.

¹⁴ Et spørsmål som her kan stilles, er om situasjonen blir en annen dersom spilleren ble fortalt før eller ved kontraktsinngåelse at vedkommende skulle satses på umiddelbart.

I de senere år har det blitt mer og mer vanlig å satse stort på unge talenter. Noen av de største klubbene i England har latt spillere helt ned i 16-17-årsalderen spille mange av kampene i løpet av sesongen.¹⁵ Også norske klubber har valgt å gjøre dette. Skulle et ungt talent hentes inn av en klubb som har vist seg villig til å satse på unge spillere, må det antas at vedkommende må kunne ha berettigede forventninger om førstelagsspill, i alle fall i den grad at grensen for å kunne si opp kontrakten på grunn av ”gyldig sportslig årsak”/”sporting just cause” reduseres noe.

Såkalt ”squad rotation” har blitt mye anvendt av de største klubbene i Europa de siste årene.¹⁶ Men skulle det oppstå tvist om ”gyldig sportslig årsak”/”sporting just cause” foreligger på dette grunnlag, må det nok antas at den aktuelle instans (fotballens egne tvisteløsningsorganer, alminnelige domstoler, etc.) ikke er kompetent til å overprøve trenerens/managerens vurderinger, all den tid det er den sistnevnte som tar ut laget på bakgrunn av hva denne mener vil gi de beste resultater for klubben. I de fleste tilfelle vil det likevel være tvilsomt om ”squad rotation” kan føre til at en spiller deltar i mindre enn 10 % av kampene, da det ved denne ordningen normalt er slik at en spiller hviles hver tredje eller fjerde kamp. Men andre ordninger kan selvsagt tenkes.

Hva så når klubben rykker ned en divisjon? Ved nedrykk kan ikke klubben lenger tilby de sportslige utfordringer som spillerne gjerne ønsker. Dette kan i sin tur medføre at den sportslige utviklingen hos spillerne stagnerer, og en landslagsspiller kan miste landslagsplassen. For en spiller som har spilt mindre enn 10 % av de obligatoriske kampene, må det antas at nedrykk er en omstendighet som medfører at kontrakten kan sies opp.

En annen omstendighet som kan tas i betraktning ved vurderingen av om ”gyldig sportslig årsak”/”sporting just cause” foreligger, er den aktuelle spillerens skade- og sykdomssituasjon. Det må antas at dersom en spiller har spilt mindre enn 10 % av de obligatoriske kampene i løpet av sesongen på grunn av skade eller sykdom, kan ikke spilleren kreve å si opp kontrakten, se NFFs overgangsreglement § 14-2.1. Annerledes vil imidlertid situasjonen kanskje kunne være dersom spilleren har vært mye skadet eller syk gjennom sesongen *som en følge av klubbens treningsopplegg*, for eksempel at spilleren sliter med belastningsskader eller

¹⁵ Everton, Newcastle og Arsenal er eksempler på klubber som på 2000-tallet har benyttet svært unge spillere i obligatoriske kamper.

¹⁶ Med ”squad rotation” menes at treneren/manageren rullerer på hvilke spillere som benyttes i kampene, for eksempel slik at en spiller hviles hver tredje kamp, for å forebygge skader og for å gjøre spillerne mer spillelystne. Liverpool er kanskje det laget i Europa som aller mest benytter seg av en slik ordning, og stiller nesten aldri med samme ”start-ellever” i to kamper på rad.

er ”overtrent”. I slike tilfelle vil det være klubben som nærmest har skylden for at spilleren har spilt mindre enn 10 % av kampene, i hvert fall dersom spilleren – dersom han hadde vært skadefri – ellers hadde fått være involvert i mer enn 10 % av kampene. Men skal en spiller kunne si opp sin kontrakt på dette grunnlag, må det antas at dennes klubb driver et ganske annerledes treningsopplegg enn andre profesjonelle klubber, for eksempel slik at klubben har flere og mer intensive treninger enn hva tilfellet er i andre klubber.

§ 14-2.1 nevner også ”sanksjoner” som et moment som kan tas i betraktning ved vurderingen. I mangel av eksempler på slike sanksjoner i lovteksten, må det antas at man med ”sanksjoner” mener at spilleren ikke har spilt fordi vedkommende har vært suspendert på grunn av røde/gule kort, eller at klubben har unntatt spilleren fra spill over en periode på grunn av dårlig oppførsel utenfor banen. Det må antas at dette betyr at ”gyldig sportslig årsak”/”sporting just cause” i slike tilfelle ikke nødvendigvis foreligger til tross for at spilleren har vært på banen i mindre enn 10 % av kampene.

2.4.3 FØLGENE AV Å SI OPP KONTRAKTEN PÅ GRUNN AV ”GYLDIG SPORTSLIG ÅRSAK”/”SPORTING JUST CAUSE”

FIFAs overgangsreglement taler i artikkel 17 om konsekvensene av å si opp en kontrakt dersom ”just cause” *ikke* foreligger. Dette betyr at konsekvensene som følger av artikkel 17 gjelder for det tilfelle at en spiller har sagt opp sin kontrakt på grunnlag av ”gyldig sportslig årsak”/”sporting just cause” (”just cause” er en oppsigelsesgrunn som gjelder for andre forhold enn de sportslige, og redegjøres for under punkt 2.5).

For det første er den part som bryter avtalen pålagt i alle tilfelle å betale kompensasjon til den annen part, jfr. artikkel 17, punkt 1. For fastsettelsen av kompensasjonens størrelse, gir bestemmelsen flere retningslinjer. Blant annet skal det tas hensyn til gebyrer og utgifter som klubben har hatt i forbindelse med den aktuelle spiller. Er en spiller forpliktet til å betale kompensasjon, er han selv og hans nye klubb solidarisk ansvarlige for forpliktelsen, jfr. artikkel 17, punkt 2.¹⁷ I praksis vil det nok være spillerens nye klubb som tar seg av denne forpliktelsen.

¹⁷ Med solidaransvar menes at to eller flere debitorer sammen er ansvarlige for en gjeld, og alle er fullt ut ansvarlige for hele gjelden.

Videre sier loven i artikkel 17, punkt 3 at også sportslige sanksjoner skal rettes mot en spiller som har brutt kontrakten i løpet av ”the Protected Period”.¹⁸ Restriksjonen går ut på at spilleren nektes spill i offisielle kamper for sin nye klubb i fire måneder etter den kommende sesongs start, eventuelt seks måneder dersom forholdene er graverende. Regelen kan virke svært streng, og kanskje føre til at spillere som ønsker seg bort fra sin klubb på grunn av at ”gyldig sportslig årsak”/”sporting just cause” foreligger, ikke ønsker å fremme sitt krav om å si opp kontrakten, da man ikke får spille for sin nye klubb før lang tid etter at den kommende sesong har startet. Dette kan i sin tur – dersom spilleren velger å fremme kravet og gå til en annen klubb – føre til at det blir vanskelig for spilleren å få plass i lagets ”start-ellever”, da klubbens trener/manager kanskje har hatt suksess med de spillerne som er benyttet mens den nye spiller soner sin ”straff”.

For det tredje skal den klubb som bryter eller som medvirker til at kontrakten brytes i den beskyttede perioden sanksjoneres, jfr. artikkel 17, punkt 4. Det skal etter bestemmelsen være en presumsjon for at den klubb som signerer en profesjonell spiller som har terminert sin kontrakt uten at det foreligger ”just cause”, har medvirket til at spilleren har terminert kontrakten, med mindre det motsatte er bevist. Sanksjonen går ut på at klubben blir fratatt retten til å registrere nye spillere i to registreringsperioder. En slik sanksjon innebærer at store klubber, som gjerne er avhengige av å registrere nye spillere i registreringsperiodene for å prestere bra, neppe vil ta sjansen på å registrere en spiller som har sagt opp sin kontrakt med sin tidligere klubb på grunn av ”gyldig sportslig årsak”/”sporting just cause”.

Det gjennomgåtte viser at følgene av at kontrakter sies opp på dette grunnlag, er svært strenge etter FIFAs regler. Sanksjonene er kanskje så strenge at spillere ikke vil si opp sin kontrakt på dette grunnlag, samtidig som en eventuell interessert klubb ikke ønsker å registrere en spiller som sier opp kontrakten på et slikt grunnlag.

NFFs regler inneholder ikke disse strenge sanksjoner rettet mot spillere og/eller klubber i forbindelse med oppsigelse av kontrakt grunnet ”gyldig sportslig årsak/sporting just cause”. Loven § 14-2.3 annet ledd inneholder en bestemmelse som sier at dersom det blir avgjort at oppsigelsen *ikke har gyldig sportslig årsak*, skal spilleren ikke kunne registreres for ny klubb

¹⁸ Det fremgår av FIFAs overgangsreglement, Definitions, og forutsetningsvis av NFFs overgangsreglement § 14-3, at man med ”The Protected Period” eller ”den beskyttede periode” mener tre år av kontraktsperioden, og to år dersom spilleren hadde passert en alder av 28 år ved kontraktsinngåelsen. Dette kommer jeg nærmere inn på i pkt. 2.7.

før det er gått fire måneder fra første obligatoriske kamp i neste sesong. Det følger derfor av dette at dersom gyldig sportslig årsak faktisk foreligger, straffes verken spilleren eller hans kommende klubb.

2.5 ”JUST CAUSE” SOM OPPSIGELSESGRUNN

2.5.1 Innledning

FIFAs overgangsreglement artikkel 14 sier at en kontrakt kan sies opp fra hvem som helst av partene – altså spiller og klubb – ved ”just cause”. Bestemmelsen sier ikke noe om hva som nærmere ligger i uttrykket, men den norske kontraktsrettslige termen for ”just cause” er ”rimelig grunn”/”saklig grunn”.

Det er nokså oppsiktsvekkende at en så vidtrekkende mulighet for å si opp kontrakten som ”just cause”- regelen åpner for, ikke er å finne i NFFs reglement. I NFFs overgangsreglement § 14-2.1 annet ledd, sies det at en *klubb* kan si opp kontraktsforholdet med spilleren dersom det foreligger saklig grunn i henhold til arbeidsmiljølovens bestemmelser. Riktig nok finnes en bestemmelse i NFF sine regler som regulerer det tilfelle at ”vesentlig mislighold” fra en av partene foreligger, men for at dette skal være tilfelle, skal det mer til enn ”rimelig grunn”/”saklig grunn”. Dette kommer jeg nærmere inn på under punkt 2.6 nedenfor. Spilleren gis dermed ikke mulighet til å si opp kontrakten med klubben på grunn av ”just cause”/”rimelig grunn” etter de norske reglene. Dette betyr at oppsigelse fra spillerens side på dette grunnlag kun kan skje ved internasjonale overganger, jfr. NFFs overgangsreglement kap.1, Innledende bestemmelser og FIFAs overgangsreglement artikkel 1, punkt 1.¹⁹

Til tross for at regelen ikke gjelder for spilleroverganger mellom norske klubber, er det på sin plass å redegjøre for dens innhold og virkninger i det følgende.

2.5.2 REGELENS INNHOLD

Uttrykket ”rimelig grunn”, som er det norske uttrykket for ”just cause”, finnes flere steder i den norske kontraktslovgivningen, jfr. blant annet kjøpsloven (kjl.) §§ 28, 29, 31 (1) og 36

¹⁹ Disse bestemmelsene sier at NFFs reglement gjelder ved spilleroverganger mellom klubber i Norge, mens FIFAs reglement gjelder ved internasjonale overganger, dvs. overganger mellom klubber tilhørende forskjellige forbund.

(2). Forståelsen av uttrykket i disse bestemmelser kan kanskje være retningsgivende for forståelsen av uttrykket ”just cause”.

Hva som nærmere ligger i uttrykket, vil være varierende fra situasjon til situasjon. Det som er å anse som rimelig i en situasjon, kan være urimelig i en annen. Det vil imidlertid bare dreie seg om forhold som ikke gjelder de sportslige aspekter ved kontrakten, da slike forhold er regulert av bestemmelsene i NFFs overgangsreglement § 14-2.1 og FIFAs overgangsreglement artikkel 15 (”gyldig sportslig årsak/”sporting just cause”), se punkt 2.4.

I en fremstilling som denne ville det føre for langt å foreta en fullstendig redegjørelse av hva som faller inn under bestemmelsen om ”just cause”, men det er likevel hensiktsmessig å se på noen typetilfelle: (1) Det at spilleren er i konflikt med klubbledere eller spillere over noe tid, må antas å være tilstrekkelig til å konstatere at ”just cause” foreligger. (2) Et annet tilfelle som kanskje kan gi spilleren mulighet til å si opp sin kontrakt på dette grunnlag, er at *hans familie* ikke trives på det sted hvor klubben holder til.²⁰ (3) Videre kan det kanskje tenkes at dersom den aktuelle spiller ikke trives i klubben, har hjemlengsel etc., kan vedkommende påberope seg ”just cause” som oppsigelsesgrunn.

2.5.3 FØLGENE AV Å SI OPP KONTRAKTEN PÅ GRUNN AV ”JUST CAUSE”

FIFAs overgangsreglement sier uttrykkelig i artikkel 14 at det å si opp kontrakten på dette grunnlag ikke medfører noen følger, jfr. ”without consequences of any kind (either payment of compensation or imposition of sporting sanctions)”. Regelen bekreftes i artikkel 17, som bestemmer konsekvensene av å si opp en kontrakt dersom det *ikke* foreligger ”just cause”, altså dersom det foreligger andre oppsigelsesgrunner enn ”just cause”.

En restriksjon følger imidlertid av artikkel 16: ”A contract cannot be unilaterally terminated during the course of the season” (en kontrakt kan ikke ensidig termineres mens sesongen pågår).²¹ Dette betyr at dersom grunner foreligger som kvalifiserer til å si opp kontrakten, må spilleren vente til etter sesongen med å gjøre dem gjeldende.

²⁰ Den franke stjernespilleren Thierry Henry gikk fra Arsenal til Barcelona sommeren 2007 på dette grunnlag for en vesentlig lavere pengesum enn hva Arsenal kunne krevd for ham, andre spilleres overgangsummer tatt i betraktning (Barcelona betalte £ 16,1 mill. for ham, mens Real Madrid i 2001 betalte Juventus hele £ 46 mill. for Zinedine Zidane, som den gang var omtrent like gammel som Henry var ved overgangen til Barcelona).

²¹ Min oversettelse.

Som en oppsummering på dette kan det sies at dersom en spiller sier opp sin kontrakt på grunn av at "just cause" foreligger, vil ikke dette få noen følger for spilleren, bortsett fra at spilleren må vente til etter sesongen med å fremsette sitt oppsigelseskrav.

2.6 "VESENTLIG MISLIGHOLD" SOM OPPSIGELSESGRUNN

2.6.1 Innledning

NFFs overgangsreglement § 14-1 bokstav d sier at "Uavhengig av bestemmelsene i dette kapittel kan kontraktsforholdet heves ved vesentlig mislighold fra en av partene, jfr. alminnelige rettsprinsipper". Da bestemmelsen om "just cause" i FIFAs overgangsreglement artikkel 14 fanger opp tilfelle av en mildere art enn NFFs overgangsreglement § 14-1 bokstav d, jfr. sontringen mellom "rimelig grunn/"saklig grunn" på den ene siden og "vesentlig mislighold" på den annen, må det være klart at "just cause" også omfatter tilfelle som er av en sånn art at man taler om "vesentlig mislighold".²²

2.6.2 REGELENS INNHOLD

Uttrykket finnes også i kjl. § 94, hvor det defineres som skade eller tap "for den annen part som vil stille denne betydelig dårligere enn han har rett til å vente etter avtalen, med mindre den misligholdende parten ikke forutså dette og heller ikke en fornuftig person i samme stilling og under samme forhold rimeligvis" ville ha forutsett det.²³ Til tross for at dette i hovedsak gjelder for kjøp av løløse, vil det kunne ha en viss retningsgivende analogisk effekt på vurderingen av om "vesentlig mislighold" foreligger i kontraktsavviklingen mellom spiller og klubb.²⁴ Dessuten henviser bestemmelsen til alminnelige rettsprinsipper, noe som indikerer at det er de prinsipper som er utarbeidet i praksis som gjør seg gjeldende. På samme måte som ved "just cause" vil det imidlertid bare dreie seg om forhold som ikke gjelder de sportslige aspekter ved kontrakten, da slike forhold er regulert av bestemmelsene i NFFs overgangsreglement § 14-2.1 og FIFAs overgangsreglement artikkel 15 ("gyldig sportslig årsak/"sporting just cause").

²² Se drøftelsen av "just cause" under punkt 2.5 ovenfor.

²³ I kjøpsloven benyttes uttrykket "vesentlig kontraktbrudd", men betydningen av uttrykket er det samme som ved "vesentlig mislighold".

²⁴ Se *Leren* s. 42, som også legger denne forståelsen til grunn.

Da bestemmelsen er såpass vag som den er, må vurderingen av om ”vesentlig mislighold” foreligger, bero på skjønn. Som ved ”just cause”, vil ordlydens innhold kunne variere fra situasjon til situasjon. Noe som er å anse som ”vesentlig mislighold” i én situasjon, trenger ikke å være det i en annen situasjon. Man må altså se nærmere på hva som er avtalt mellom partene, og vurdere den foreliggende situasjon ut ifra dette. Et spørsmål man kan stille seg, er hvor annerledes den foreliggende situasjon er i forhold til hva som er avtalt mellom partene, jfr. alminnelige rettsprinsipper. Poenget er at det objektive avviket fra kontrakten har betydning for vesentlighetsvurderingen. Og dette avviket kan ofte tjene som utgangspunkt for helhetsvurderingen.

2.6.3 NOEN TILFELLE AV ”VESENTLIG MISLIGHOLD”

For å klargjøre litt hva som skal til for at ”vesentlig mislighold” etter NFFs overgangsreglement § 14-1 bokstav d foreligger, er et par eksempler nødvendige.

(1) Vilkåret vil klart være oppfylt dersom den aktuelle spiller ikke mottar den lønn som er avtalt i kontrakten mellom spiller og klubb. Lønnsytelsen er klubbens hovedforpliktelse i kontraktsforholdet med spilleren, og et langvarig mislighold av denne forpliktelse kan få alvorlige følger for spillerens økonomiske situasjon.²⁵

(2) For det andre vil konflikter med klubbens ledere (for eksempel trener eller styremedlemmer), konflikter med de andre spillerne, eventuelt mobbing, i visse tilfelle kunne være tilstrekkelig til at ”vesentlig mislighold” foreligger.²⁶ Her vil nok graden (intensiteten og varigheten) av de nevnte eksempler være utslagsgivende, slik at for eksempel en konflikt med treneren ikke nødvendigvis innebærer at spilleren kan si opp kontrakten.

(3) Et siste eksempel på ”vesentlig mislighold” kan være langvarig bruk av vedkommende spiller i markedsføring av en av klubbens sponsorer, uten at spilleren får vederlag for dette, med mindre det er fastslått i kontrakten at spilleren plikter å være en del av markedsføringen uten godtgjørelse.

²⁵ Likestilt med lønn må være andre ytelser som for eksempel ”sign-on-fee” (penger som spilleren mottar når han skriver under for klubben) eller bonuser.

²⁶ Tidligere Stabæk-spiller Petter Furuseth Olsen forlot i 2007 klubben til fordel for den danske klubben Viborg etter at han ble frosset ut av spillergruppen i Stabæk. Etter sigende skyldtes dette at spilleren ikke ønsket å delta i festlige aktiviteter under Stabæks treningsopphold på La Manga, vinteren 2007. Se også <http://www.vg.no/pub/vgart.hbs?artid=145008>.

2.6.4 FØLGENE AV Å SI OPP KONTRAKTEN PÅ GRUNN AV "VESENTLIG MISLIGHOLD"

Som nevnt under punkt 2.5 ovenfor følger det av FIFAs overgangsreglement artiklene 14 og 17 at det å si opp kontrakten på grunn av at "just cause" foreligger, ikke får noen følger i form av sanksjoner og/eller vederlag. FIFAs "just cause"-regel omfatter også tilfelle som er av en så graverende karakter at de faller inn under bestemmelsen om "vesentlig mislighold" i NFFs overgangsreglement § 14-1 bokstav d, jfr. ovenfor. Derfor blir det ikke rettet noen sanksjoner etter FIFAs regler mot en spiller som sier opp kontrakten på grunn av at "vesentlig mislighold" foreligger.

I NFFs overgangsreglement finnes heller ingen regler som bestemmer at en spiller som sier opp sin kontrakt på dette grunnlag skal sanksjoneres.

Det må imidlertid påpekes at FIFAs overgangsreglement artikkel 16 sier at "A contract cannot be unilaterally terminated during the course of the season" ("En kontrakt kan ikke ensidig termineres mens sesongen pågår").²⁷ Dette betyr at dersom grunner foreligger som kvalifiserer til å si opp kontrakten, må spilleren vente til etter sesongen med å gjøre dem gjeldende. NFFs regelverk inneholder ingen slik regel for det tilfelle at kontrakten heves ved "vesentlig mislighold". En spiller kan derfor etter de norske reglene si opp kontrakten midt i en sesong dersom vilkåret er oppfylt. En annen sak er det at den aktuelle spiller ikke kan registreres for ny klubb før i en registreringsperiode, jfr. punkt 2.3 ovenfor.

2.7 OPPSIGELSE ETTER DEN BESKYTTEDE PERIODE/"THE PROTECTED PERIOD"

2.7.1 Innledning

NFFs overgangsreglement § 14-3 sier at en spiller kan si opp kontraktsforholdet når det er gått minst tre år av kontraktsperioden uavhengig av om det foreligger "gyldig sportslig årsak". Det følger videre av bestemmelsens annet ledd at det samme gjelder ved oppsigelse når det er gått minst to år dersom spilleren hadde fylt 28 år ved kontraktsinngåelsen.

²⁷ Min oversettelse.

§ 14-3 tilsvarer FIFAs overgangsreglement artikkel 17, punkt 3, som sier at sportslige sanksjoner ikke blir rettet mot en spiller som hever kontrakten etter ”the Protected Period”.²⁸

2.7.2 FØLGENE AV Å SI OPP KONTRAKTEN ETTER DEN BESKYTTEDE PERIODE

Det nærmere innhold av disse bestemmelsene krever ikke noen ytterligere redegjørelse, da deres ordlyd er såpass klar som den er. Har spilleren vært i klubben i tre år, evt. to år av sin kontraktsperiode, kan han heve kontrakten. På den annen side vil kontraktsoppsigelse av denne art få forskjellige følger.

For det første følger det av NFFs overgangsreglement § 14-3.1 tredje ledd at en spiller som sier opp sin kontrakt etter den beskyttede periode, ikke skal kunne registreres av NFF for en ny klubb før det er gått fire måneder fra første obligatoriske kamp i neste sesong. Som nevnt ovenfor under punkt 2.4, kan slike sanksjoner medføre at spilleren likevel ikke ønsker å heve kontrakten.²⁹ Denne følgen av å si opp kontrakten etter den beskyttede periode finnes ikke i FIFAs reglement. I FIFAs overgangsreglement er sanksjonene nokså strenge ved enkelte former for avtalebrudd, men etter ”the Protected Period” er sanksjonene mildere. Det er derfor noe oppsiktsvekkende at NFF har valgt å legge seg på en så streng linje på dette punkt.

Videre kan den kontraktsbrytende spiller bli pålagt å betale en kompensasjon til klubben ”under hensyntaken til de ulemper oppsigelsen har forårsaket” dersom vedkommende sier opp kontrakten etter den beskyttede periode, jfr. NFFs overgangsreglement § 14-3.1 fjerde ledd. Vedlegget til NFFs overgangsreglement inneholder regler om beregning av kompensasjon, som i utgangspunktet gjelder kompensasjon for trening og utdanning, og som skal betales av spillerens senere klubber.³⁰ Det må likevel antas at disse reglene kan være retningsgivende for beregningen også i de tilfelle hvor det er spilleren som skal betale kompensasjon for å ha brutt kontrakten med klubben. I praksis vil det nok være spillerens nye klubb som tar seg av denne utgiften.

²⁸ ”The Protected Period” defineres i FIFAs overgangsreglement, ”Definitions”, som tre år av kontraktsperioden, evt. to år dersom spilleren var over 28 år da kontrakten med hans klubb ble signert.

²⁹ Her vil de samme argumenter gjøre seg gjeldende som for drøftelsen under punkt 2.4 om sanksjonene ved å si opp kontrakten pga. ”sporting just cause” etter FIFAs regler.

³⁰ Reglene om klubbens plikt til å betale kompensasjon til tidligere klubber for trening og utdanning gåes ikke nærmere inn på i denne fremstillingen, da det er *spillerens* forhold som her er temaet.

Det følger av FIFAs overgangsreglement artikkel 17, punkt 1 at den part som bryter kontrakten i alle tilfelle skal betale kompensasjon. Dette betyr at plikten til å betale kompensasjon også foreligger i de tilfelle hvor kontrakten sies opp etter ”the Protected Period”, selv om ikke sportslige sanksjoner blir ilagt spilleren ved kontraktsbrudd på dette grunnlag.³¹

Endelig følger det av NFFs overgangsreglement § 14-3.2 at krav om oppsigelse etter den beskyttede periode må fremsettes etter sesongslutt og innen fjorten dager etter siste obligatoriske kamp for sesongen. Ordlyden tyder her på at kravet er absolutt i den forstand at kontrakten ikke kan heves på dette grunnlag dersom ikke kravet fremsettes innenfor tidsfristen på fjorten dager. Artikkel 16 i FIFAs overgangsreglement bestemmer at en kontrakt ikke ensidig kan sies opp mens sesongen pågår. Her er det således overensstemmelse mellom de to regelverk. Imidlertid fremgår det av artikkel 17, punkt 3, at det kan bli ilagt sanksjoner mot spilleren dersom man har unnlatt å underrette om oppsigelsen i løpet av de 15 første dager etter sesongslutt. Hvilke sanksjoner det her er tale om, sier bestemmelsen ingenting om, men det må antas at det er kompensasjon som kan kreves. Her ser man altså nok et eksempel på at de to regelverk er motstridende; mens man etter NFFs regler må fremsette kravet innenfor tidsfristen for å kunne si opp avtalen etter den beskyttede periode, er ikke dette noe absolutt krav etter FIFAs regler.

2.8 ARBEIDSMILJØLOVEN § 14-9 – INNHOLD OG VIRKNINGER

NFFs overgangsreglement § 3-2 bokstav a sier at det ved inngåelse av profesjonell kontrakt etableres et arbeidsgiver/-arbeidstakerforhold mellom klubben og spilleren. I utgangspunktet skulle dette tilsi at reglene i aml. kapittel 15 om oppsigelse av arbeidsforhold kommer til anvendelse, slik at spilleren selv kan si opp avtaleforholdet med klubben dersom vedkommende skulle ønske å gå til en annen klubb. Disse regler krever ikke at det foreligger noen spesiell grunn eller at arbeidstakeren må fremlegge noen grunn for å si opp avtalen slik det kreves etter FIFA og NFF sine regelverk.

Imidlertid følger det av aml. § 14-9 første ledd bokstav e at avtale om midlertidig ansettelse kan inngås for ”idrettsutøvere (...) innen den organiserte idretten”. Med ”midlertidig ansettelse” menes at man ansettes for en bestemt periode, for eksempel for noen måneder eller for et år. Fotballkontrakter er tidsbestemte, jfr. NFFs overgangsreglement § 3-3 bokstav b,

³¹ Se nærmere om dette under punkt 2.4.

som sier at kontrakt med profesjonell spiller skal være på minimum en kampsesong og maksimum fem år, eller minimum en kampsesong og maksimum tre år dersom spilleren er mellom 16 og 18 år gammel på tidspunktet for avtaleinngåelse. Det må videre være klart at profesjonelle fotballspillere er å anse som idrettsutøvere, og at norske fotballklubber er en del av den organiserte idretten. Profesjonelle fotballspillere er følgelig midlertidig ansatt etter aml. § 14-9.

Aml. § 14-9 femte ledd sier at ”For arbeidstaker som har vært sammenhengende midlertidig ansatt i mer enn fire år kommer reglene om oppsigelse av arbeidsforhold til anvendelse”, men at ”Dette gjelder likevel ikke for arbeidstaker som er midlertidig ansatt etter første ledd bokstav c, d og e”. Som nevnt gjelder bokstav e også profesjonelle fotballspillere. Dette betyr at arbeidsmiljøloven ikke gir profesjonelle fotballspillere noen som helst muligheter til å si opp avtaleforholdet med klubben før kontraktstidens utløp.

Det ovenfor nevnte medfører at profesjonelle fotballspilleres eneste mulighet til å skifte klubb før kontraktens utløp uten at den aktuelle spiller sanksjoneres, er at en interessert klubb betaler spillerens nåværende klubb et vederlag som den nåværende klubb vil godta, eller at det foreligger ”vesentlig mislighold” etter NFFs overgangsreglement § 14-1 bokstav d eller ”just cause” etter FIFAs overgangsreglement artikkel 14.

3. RETTSPOLITISKE BETRAKTNINGER

3.1 INNLEDNING

I forrige kapittel så vi nærmere på hva som skal til for at en profesjonell fotballspiller skal kunne si opp kontrakten med sin klubb. Som det fremgår av fremstillingen der, gir ikke aml. muligheter for å si opp kontrakten før dens utløp, mens utgangspunktet etter NFF og FIFA sine regler er at spilleren plikter å være i klubben kontraktstiden ut, med mindre en annen klubb er villig til å betale et vederlag for spilleren som dennes nåværende klubb forlanger (se FIFAs overgangsreglement artikkel 18 punkt 3 annet punktum og NFFs overgangsreglement § 15-1 bokstav c), eller dersom nærmere fastsatte vilkår foreligger som innebærer at man kan si opp kontrakten med klubben før dens utløp.³² Og gjør man bruk av retten til å si opp kontrakten dersom et av disse sistnevnte vilkår foreligger, sanksjoneres man – enten sportslig eller økonomisk, med unntak av det tilfelle at oppsigelsesgrunnen er ”vesentlig mislighold” eller ”just cause”, jfr. NFFs overgangsreglement § 14-1 bokstav d og FIFAs overgangsreglement artikkel 14.

I dette kapittel vil en del rettspolitiske betraktninger i forhold til oppsigelsesreglene for profesjonelle fotballspillere bli gitt. Med dette mener jeg at reglene om oppsigelse vil bli vurdert opp mot anerkjente rettsregler og prinsipper innenfor jussen.

Først kommer i punkt 3.2 en drøftelse av hvordan overgangssystemet stiller seg i forhold til Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 11 om foreningsfrihet. I punkt 3.3 stilles spørsmålet om åremålsansettelser og ansettelse av profesjonelle fotballspillere har så mange likhetstrekk at det burde være like regler for disse to typer av ansettelsesforhold. Punkt 3.4 inneholder en del rettsoppfatninger omkring ordningen med at klubbene må betale overgangsvederlag – som er en viktig del av overgangssystemet. Videre, i punkt 3.5, tas opp til vurdering hvorvidt ordningen med å betale overgangsvederlag kan sies å tilfredsstille kravene til sedvanerett. I punkt 3.6 finnes en drøftelse av hvordan overgangssystemet stiller seg i forhold til den rett til arbeid som er konvensjons- og grunnlovsfestet. Endelig inneholder punkt 3.7 en betraktning av overgangssystemet i forhold til EØS-reglene om fri bevegelse av personer.

Det presiseres at punktene 3.2 - 3.7 ikke er ment å gi uttrykk for gjeldende rett, men er snarere ment å være tankevekkere.

³² Disse vilkår for å si opp kontrakten med klubben er ”gyldig sportslig årsak”/”sporting just cause”, ”just cause”, ”vesentlig mislighold” og oppsigelse etter tre år, eventuelt to år av kontraktperioden.

3.2 OVERGANGSREGLENES PROBLEMATISKE FORHOLD TIL FORENINGSFRIHETEN I EMK ARTIKKEL 11

NFF og FIFA er foreninger som har utarbeidet reglementer som gjelder for deres medlemmer.³³ Som vi har sett i det foregående, legger disse reglene bånd på medlemmene på den måten at dersom en spiller sier opp avtalen med klubben før utløpet av kontraktstiden, blir vedkommende sanksjonert sportslig eller økonomisk i de fleste tilfelle, og det til tross for at disse reglementer selv åpner for at avtalen kan sies opp dersom bestemte vilkår er oppfylte.

EMK artikkel 11 inneholder regler om foreningsfrihet, det vil si frihet for den enkelte til å slutte seg sammen med andre i foreninger. Et sentralt spørsmål ved vurderingen av overgangssystemet innenfor fotballen i forhold til anerkjente rettsregler og prinsipper, er om NFF og FIFA sine regler står i et problematisk forhold til rettighetene som EMK artikkel 11 gir.³⁴

Til støtte for at overgangssystemet er overensstemmende med bestemmelsen i EMK artikkel 11 – slik at reglene kan anvendes ved siden av hverandre uten at man kan tale om konflikt – kan nevnes subsidiaritetsprinsippet og den organisatoriske autonomi. Det er dette som er kjerneområdet til bestemmelsen sett fra foreningsledernes side; foreningenes rett til selv å styre de indre anliggender uten innblanding fra staten.

Imidlertid kan det spørres om dette medfører at foreningene kan gjøre helt som de selv ønsker. I EMK artikkel 11 nr. 2 er det satt visse rammer som foreningene må respektere og holde seg innenfor; utøvelsen av foreningsfriheten skal ikke bli undergitt andre innskrenkninger enn de som er foreskrevet ”ved lov”. I dette ligger det et krav til foreningene om at disse ikke må være organiserte på en slik måte at det strider mot Grunnloven eller formell lov. Under punkt 2.8 ble det slått fast at aml. § 14-9 uttrykkelig sier at profesjonelle fotballspillere er å anse som midlertidig ansatte som ikke kan påberope seg aml. kap. 15 om oppsigelse av arbeidsforhold. Følgelig kan det slås fast at overgangssystemet ikke er i strid med innskrenkninger som måtte følge av ”lov”, jfr. EMK artikkel 11 nr. 2.

³³ En forening kan defineres som en sammenslutning av personer som driver noe, for eksempel en virksomhet, i fellesskap.

³⁴ EMK gjelder som lov i Norge, jfr. Grunnloven (GrL.) § 110c og menneskerettsloven (mrl.) § 2. Ved motstrid mellom norsk rett og inkorporerte konvensjonsregler, skal konvensjonsreglene ha forrang, jfr. mrl. § 3.

På den annen side kan man se nærmere på om det ligger noe mer i EMK artikkel 11. Bestemmelsen gir muligheter for folk som ønsker det til å slutte seg til en forening. Det er klart at NFF og FIFA sine regler ikke inneholder hindringer for dette. Bli en fotballspiller enig med en fotballklubb tilsluttet foreningen om kontraktsbetingelsene, blir vedkommende spiller automatisk opptatt som medlem. Problemet oppstår når en profesjonell fotballspiller vil si opp avtalen med klubben; skal spilleren ut av foreningen, det vil si at spillerens neste klubb tilhører et annet fotballforbund, blir vedkommende sanksjonert, jfr. sanksjonene ved å si opp kontrakten med klubben i kapittel 2 ovenfor.³⁵ At foreningene skulle sanksjonere sine medlemmer ved utmeldelse fra den aktuelle forening, var neppe noe som konvensjonsstatene hadde i tankene da EMK artikkel 11 ble utformet.

Som nevnt innebærer EMK artikkel 11 at man skal ha rett til å bli medlem av en forening. Men bestemmelsen dekker også det motsatte tilfelle – selv om det ikke sies uttrykkelig –, nemlig *retten til ikke å være medlem av en forening* (negativ foreningsfrihet). Dette følger av saken Sigurdur A. Sigurjonsson mot Island.³⁶ Og en viktig del av denne friheten til å velge må kanskje være å kunne *velge å melde seg ut av en forening* uten å bli sanksjonert for det. At klubbene setter grenser i form av bestemmelser om hvilken utstyrsleverandør spillerne må benytte utstyr fra, at spillerne kan sanksjoneres i form av bøter etc. ved brudd på alkoholregler, at man plikter å møte opp til trening på fastsatte tidspunkter osv., må antas å være innenfor rammene for hva foreningene kan bestemme. Men når foreningene, gjennom de regler som er vedtatt av NFF og FIFA, i realiteten kan nekte sine medlemmer å melde seg ut av foreningen (jfr. ordningen med overgangsvederlag og de vansker som oppstår for spilleren ved gyldig å si opp kontrakten), er man kanskje utenfor rammene for hva som er forsvarlig å overlate til foreningene selv å bestemme.

3.3 ÅREMÅLSANSETTELSE VS. ANSETTELSE AV PROFESJONELLE FOTBALLSPILLERE – BURDE REGLENE VÆRE DE SAMME?

Spørsmålet i det følgende er om åremålsansettelser og ansettelser av profesjonelle fotballspillere har så mye til felles at de samme regler burde gjelde for disse to typer av ansettelsesforhold.

³⁵ Dette gjelder bare dersom den aktuelle spiller forlater klubben til fordel for en utenlandsk klubb. Grunnen til dette, er at man fortsatt er medlem av foreningen NFF hvis man går fra en norsk klubb til en annen norsk klubb.

³⁶ Saksnummer A-264/93 ved ECJ.

Aml. § 14-10 omhandler åremålsansettelser. Det er øverste leder i en virksomhet som kan ansettes på åremål, jfr. bestemmelsens første ledd.

Fremgangsmåten ved slike ansettelser er slik at den aktuelle arbeidsgiver søker arbeidstakere gjennom ansettelsesbyråer, som minner om den rolle fotballagentene spiller. Videre hentes arbeidstakeren fra en annen god stilling, og får bedre lønnstilbud og kanskje en "sign-on-fee" for å akseptere jobbtilbudet. Som det ligger i ordet, ansettes arbeidstakeren på åremål, det vil si for en fastsatt periode på et visst antall år, i tillegg til at man i kontrakten ofte inntar klausuler om prestasjonsbetingede bonuser. Vi ser dermed at ordningen er svært lik den man har ved overganger for en profesjonell fotballspiller fra en klubb til en annen.

Imidlertid finnes det på ett punkt store forskjeller mellom disse to typer av arbeidsforhold, nemlig når det gjelder overgangsvederlag og oppsigelse. Det er praksis og alment akseptert at arbeidstakere som er ansatt på åremål kan si opp sin stilling dersom de skulle få et bedre tilbud fra en annen arbeidsgiver, eller dersom de av andre grunner ikke lenger ønsker å fortsette i stillingen. Dette til tross for at den nåværende arbeidsgiver ønsker å beholde vedkommende arbeidstaker. Slik har arbeidsmarkedet fungert i årevis, og den enkelte arbeidsgiver må være forberedt på å miste sine arbeidstakere. Men for profesjonelle fotballspillere har vi sett at det er opp til spillerens nåværende klubb å bestemme om spilleren skal gå til en annen klubb før utløpet av kontraktstiden dersom ikke gyldig oppsigelsesgrunn foreligger, jfr. kapittel 2.

Det hender likevel at det ved åremålsansettelser inntas klausuler i avtalen om at erstatning skal betales til nåværende arbeidsgiver dersom arbeidstakeren går over til en lignende stilling hos et konkurrerende selskap eller konsern.

Vi ser dermed en slående likhet mellom åremålsansettelser og ansettelser av profesjonelle fotballspillere. Likevel er det slik at de profesjonelle fotballspillere er å anse som midlertidig ansatte etter aml. § 14-9 som ikke har mulighet til å si opp avtaleforholdet med sin arbeidsgiver. For svensk retts vedkommende blir det anført i *Carlsson og Lindquist* side 59 at likheten mellom åremålsansettelser og profesjonelle fotballspilleres kontraktsforhold kanskje er det viktigste argument for at fotballspillere skal behandles som – og ha de samme rettigheter som – andre arbeidstakere.

Oppsummerende kan man i alle fall si at skal man legge vekt på likheten mellom åremålsansettelser og ansettelsesforholdet mellom en profesjonell fotballspiller og dennes klubb, peker dette klart i retning av at også den sistnevnte gruppe bør kunne si opp sin stilling.

3.4 RETTSOPPFATNINGER OMKRING ORDNINGEN MED OVERGANGSVEDERLAG

Spørsmålet om overgangsreglenes rimelighet, er i stor grad et spørsmål om rimeligheten av *ordningen med overgangsvederlag* for profesjonelle fotballspillere. Grunnen til dette, er at dersom ingen av oppsigelsesgrunnene som er hjemlet i NFF og FIFA sine regelverk er oppfylte, er det å bli kjøpt av en annen klubb spillerens eneste mulighet til å si opp kontrakten med den nåværende klubb før kontraktstidens utløp.³⁷ I dette avsnitt skal rettsoppfatninger omkring ordningen med overgangsvederlag tas opp.

Den alminnelige rettsoppfatning omkring spørsmålet er det vanskelig å si noe sikkert om, men ordningen med overgangsvederlag er så innarbeidet og så selvsagt innenfor ”fotballverdenen” at de fleste ”ikke-jurister” som har et forhold til fotball nok vil mene at det er rett og rimelig at klubbene skal kunne kreve vederlag dersom en spiller skal skifte klubb.³⁸

Stiller man derimot det samme spørsmål til personer med juridisk bakgrunn, ser man en langt mer skeptisk holdning til ordningen med overgangsvederlag. Når det gjelder norsk juridisk teori omkring spørsmålet, er det påfallende få personer som har uttalt seg. Men de fleste av de som har uttalt seg, viser en skeptisk holdning. *Leren* inntar en gjennomført kritisk holdning i sin bok, hvor han konkluderer med at det etter norsk rett er adgang for profesjonelle fotballspillere til å si opp arbeidsavtalen med sin klubb og *vederlagsfritt* skrive under for en ny klubb.³⁹ Kjennerens syn, inntatt i *Leren*, side 17-18, er preget av skepsis til ordningen med overgangsvederlag, og han hevder endog at hele overgangssystemet i sin nåværende form vil falle innen kort tid.⁴⁰ Den eneste norske juridiske forfatter som ser ut til å ha et motsatt syn, er Woxholth, som sier at ordningen med overgangsvederlag må aksepteres

³⁷ Se FIFAs overgangsreglement artikkel 18 punkt 3 annet punktum og NFFs overgangsreglement § 15-1 bokstav c.

³⁸ Dette kommer jeg nærmere innpå i punkt 3.5, hvor sedvanespørsmålet tas opp.

³⁹ Leren bok ble gitt ut i 2002, før den nye arbeidsmiljølov trådte i kraft. Hans drøftelser bærer preg av at det i den gamle arbeidsmiljølov ikke var tatt inn noen bestemmelse tilsvarende den nye arbeidsmiljølov § 14-9 femte ledd, som slår fast at profesjonelle fotballspillere er midlertidig ansatte som ikke kan si opp arbeidsavtalen før kontraktens utløp. Imidlertid står hans argumenter mot ordningen med overgangsvederlag fortsatt ved lag.

⁴⁰ Gunnar-Martin Kjenner er partner i Advokatfirmaet Schjødt, og er en av Norges fremste agenter med lisens fra NFF.

som gjeldende rett da ordningen er så innarbeidet at den har rettskildebetydning som sedvanerett. På dette grunnlag konstaterer han videre at den kjøpende klubb ikke kan bli hørt med påstander om at den ikke plikter å betale noe for spillerovergangen.⁴¹

Det er også på sin plass å nevne holdningen i utenlandsk juridisk teori med noen ord. Dansk juridisk teori har en negativ holdning til spørsmålet om ordningens legitimitet; *Gangsted-Rasmussen* hevder at betaling av overgangsvederlag er en uskikk som etter hans syn kanskje er i strid med EU-reglene om fri flyt av arbeidskraft.⁴² Svensk teori viser også avsky mot ordningen med overgangsvederlag; *Carlsson og Lindquist* slår til og med fast at krav om overgangsvederlag for en spiller strider mot EU-retten. Også engelsk og belgisk juridisk teori peker i denne retning. I tillegg ble det i 2001 utarbeidet en rapport på forespørsel fra den internasjonale spillerorganisasjonen FIFPro, hvor det ble slått fast at overgangssystemet er i strid både med EU-retten og de fleste nasjoners interne arbeidsrett.⁴³

Følgelig er det en bortimot enstemmig juridisk teori som hevder at systemet med overgangsvederlag må underkjennes som uforenlig med EU-retten. Den rettskildemessige betydning av utenlandsk juridisk teori er vanligvis liten i Norge, men da overgangsreglene er så like over hele Europa, må det kunne legges stor vekt på de synspunkter som fremkommer i utenlandsk juridisk teori.⁴⁴

3.5 OVERGANGSVEDERLAG – SEDVANERETT?

Som jeg var inne på under punkt 3.4, er spørsmålet om overgangsreglenes rimelighet i stor grad et spørsmål om rimeligheten av ordningen med overgangsvederlag for profesjonelle spillere, fordi dette er eneste mulighet spilleren har til å komme ut av kontraktsforholdet før kontraktens utløp dersom ingen av de vedtatte oppsigelsesgrunner foreligger. At en interessert klubb må betale vederlag for å skaffe seg den aktuelle spiller er ikke fastslått i noen norsk, formell lov. Dette følger bare motsetningsvis av reglene i FIFAs og NFFs overgangsreglementer. Og som jeg drøftet under punkt 3.2, kan det stilles spørsmålstegn ved

⁴¹ Disse uttalelser er gitt i *Kjenner*, side 80. Se mer om dette under punkt 3.5.

⁴² Dette kommer jeg nærmere innpå under punkt 3.7, hvor spørsmålet om hvordan overgangssystemet står seg i forhold til EØS-reglene om fri bevegelse av personer blir tatt opp.

⁴³ Den internasjonale spillerorganisasjonen FIFPro ble stiftet i 1968, og har som oppgaver å fremme spillernes interesser og å forsvare spillernes rettigheter. Organisasjonen har vokst til i dag å være en maktfaktor på den internasjonale fotballarenaen.

⁴⁴ Som nevnt under punkt 2.1 må de nasjonale overgangsregler være i overensstemmelse med FIFA-reglene, jfr. FIFAs overgangsreglement artikkel 1, punkt 2. Dette medfører også at overgangsreglene stort sett er de samme for alle fotballforbund i Europa.

om disse regler står seg mot EMK artikkel 11. Videre kan det være tvilsomt om reglene er overensstemmende med EU-reglene om fri flyt av arbeidskraft, jfr. rettsoppfatningene under punkt 3.4.⁴⁵

Imidlertid kan praksisen være så ensartet at den må anses som sedvanerett. I så tilfelle taler man om en regel av samme rang som de regler som direkte følger av formell lov, jfr. Eckhoffs rettskildelære.

Sedvanerett kan defineres som rettsregler som dannes ved at bestemte handlingsmønstre (sedvaner) følges over så lang tid at de etter hvert blir oppfattet som rettslig forpliktende. Når en sedvane går over til å bli sedvanerett, avhenger både av hvor gammel sedvanen er, hvor konsekvent den er blitt fulgt, og i hvilken grad den er blitt oppfattet som en rettsregel.⁴⁶

Spørsmålet er så om ordningen med overgangsvederlag for fotballspillere kan sies å oppfylle de nevnte kriterier i den grad at man kan tale om sedvanerett.

Som vi har sett under kapittel 1, innledning, har systemet med overgangsvederlag for fotballspillere vart helt siden den tiden da Alf Common ble kjøpt fra Sunderland til Middlesbrough. Dette er nå over 100 år siden. Følgelig er det på det rene at sedvanen i alle fall oppfylder kravet til varighet.

Under forrige punkt ble det nevnt at Woxholth anfører at ordningen er så innarbeidet at den har rettskildebetydning som sedvanerett. Han har rett i at ordningen er innarbeidet. Det er en kjensgjerning at bortimot alle spilleroverganger hvor det gjenstår seks måneder eller mer av kontrakten med nåværende klubb skjer sammen med et overgangsvederlag.⁴⁷ Men det er dermed ikke sagt at sedvanen har rettskildebetydning som sedvanerett. For skal dette være tilfelle, må ordningen også være *oppfattet som en rettsregel*, jfr. definisjonen av sedvanerett. Og det av alle, eller i alle fall de fleste av de personer som blir berørt av sedvanen i dens utstrekning. Under forrige punkt så vi at oppfatningene rundt ordningen med overgangsvederlag gjenspeiler en svært skeptisk holdning. I alle fall blant personer med juridisk bakgrunn. Men også personer som arbeider for spillernes rettigheter, hevder at

⁴⁵ Se også punkt 3.7, hvor en drøftelse av det sistnevnte foretas.

⁴⁶ Se *Eckhoff*, kapittel 10.

⁴⁷ Se om Bosman-dommen i punkt 1.4.

sedvanen strider både mot EU-retten og de fleste nasjoners interne arbeidsrett, jfr. FIFPros rapport. Dessuten har overgangsreglene til og med blitt kjent ugyldige av en overnasjonal domstol – i alle fall på visse punkter –, jfr. Bosman-dommen. Det kan derfor synes som om ordningen har vært akseptert, rett og slett fordi det har blitt så vanlig å måtte betale vederlag for fotballspillere, og ikke nødvendigvis fordi man har oppfattet det som en rettsregel.

Til tross for at sedvanen har blitt fulgt konsekvent i over 100 år, er det klart at den ikke oppfyller kravene til sedvanerett. I alle fall ikke i uttrykkets ordinære juridiske forstand, all den tid den ikke har blitt fulgt som følge av at den har blitt oppfattet som en rettsregel.

3.6 SAMSVARER OVERGANGSSYSTEMET MED DEN KONVENSJONS- OG GRUNNLOVSFESTETE RETTEN TIL ARBEID?

Spørsmålet under dette punkt er om overgangssystemet – som er hjemlet i NFF og FIFA sine regelverk – sammenholdt med aml. § 14-9 femte ledd medfører slike begrensninger for profesjonelle fotballspillere som arbeidstakere at reglene ikke fullt ut samsvarer med den konvensjons- og grunnlovsfestete retten til arbeid.

Retten til arbeid er en menneskerettighet som er slått fast i Verdenserklæringen om menneskerettighetene artikkel 23, FN-konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter artikkel 6 og Den europeiske sosialpakt artikkel 1. Disse konvensjonsbestemmelser gjelder som norsk lov, jfr. mrl. § 2. Ved motstrid mellom norsk rett og inkorporerte konvensjonsregler, skal konvensjonsreglene ha forrang, jfr. mrl. § 3. I Grunnloven (Grl.) finnes også en bestemmelse om denne retten til arbeid; Grl. § 110 sier at det påligger myndighetene å ”lægge Forholdene til Rette for at ethvert arbeidsdygtigt Menneske kan skaffe sig Udkomme ved sit Arbeide”.

Det er ingen tvil om at retten til arbeid i første rekke er rettet mot de *arbeidsløse*, og at den er et viktig middel for å bekjempe arbeidsledighet. Og tema for denne avhandlingen er profesjonelle fotballspillere som er *under kontrakt med en klubb*, altså som er ansatte, men som ønsker å si opp avtaleforholdet med klubben og finne seg en ny arbeidsgiver. Ser man på menneskeretten fra denne synsvinkelen, er det klart at den ikke er ment å gjelde for profesjonelle fotballspillere som er under kontrakt.

Men som nevnt tidligere, innebærer reglene fra FIFA og NFF, sammenholdt med aml. § 14-9, at profesjonelle fotballspillere ikke uten videre kan si opp sin kontrakt og finne seg et nytt arbeid, det vil si en ny klubb, før kontraktens utløp. Spørsmålet er om dette samsvarer med den rett til arbeid som konvensjonsbestemmelsene og Grunnloven gir, altså om retten til arbeid også innebærer en rett for arbeidstakere til å si opp sin arbeidsavtale og skaffe seg ny arbeidsgiver.

FN-konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter artikkel 6 sier at konvensjonspartene skal anerkjenne retten til arbeid, ”som omfatter mulighet for enhver til å tjene sitt levebrød ved arbeid *som han fritt har valgt eller godtatt (...)*” (min kursivering). I dette kan det ligge ikke bare et krav om at den enkelte fritt skal ha anledning til å velge arbeidsplass på et tidspunkt hvor vedkommende er arbeidsledig, men også et krav om at man kan velge å si opp det arbeidsforhold man allerede er inne i og inngå arbeidsavtale med en annen arbeidsgiver.

Dette betyr at noen av de argumenter som gjør seg gjeldende i forhold til foreningsfriheten under punkt 3.2 også gjelder for retten til arbeid; det er konvensjons- og grunnlovsbestemt at man skal ha anledning til fritt å velge arbeidsgiver, og til tross for dette bestemmer aml. § 14-9 sammen med NFF og FIFA sine regler at profesjonelle fotballspillere ikke kan si opp kontrakten før dens utløp. Gjør man dette fordi ett av oppsigelsesvilkårene i NFF eller FIFAs overgangsregler er oppfylt, blir man sanksjonert – enten sportslig eller økonomisk, se kapittel 2.

Oppsummerende om dette kan det sies at i den grad retten til arbeid også omfatter en rett til selv å velge å si opp arbeidsforholdet og inngå arbeidsavtale med en annen arbeidsgiver, medfører overgangssystemet sammen med aml. § 14-9 at profesjonelle fotballspillere ikke har den konvensjons- og grunnlovsfestete retten på et tidspunkt hvor den aktuelle spiller er under kontrakt med en klubb.

3.7 ER OVERGANGSSYSTEMET OVERENSSTEMMENDE MED EØS-REGLENE OM FRI BEVEGELSE AV PERSONER?

Et siste tema som jeg har valgt å ta med i dette kapittel, er EØS-reglene om fri bevegelse av personer.

EØS-avtalen er en avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde mellom medlemsstatene i EF (nå EU) og EFTA.⁴⁸ Avtalen er inkorporert i norsk rett ved EØS-loven av 27. november 1992 nr. 109.

De fire friheter – som er grunnlaget for avtalen – innebærer at det mellom de kontraherende stater skal være fri bevegelse av varer, tjenester, kapital og personer. Det har altså vært statenes ønske å opprette en ordning som fremmer samarbeid mellom statene på det økonomiske området.

Fri bevegelse av personer er tatt inn i EØS-avtalen, vedlegg V, og er i første rekke utviklet for arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende. Et av kjernepunktene i EØS-avtalen er dermed at medlemsstatene ønsker å legge forholdene til rette for at arbeidstakere skal kunne ta seg arbeid i et annet land enn sitt hjemland. Når det gjelder profesjonelle fotballspillere, finnes ikke restriksjoner verken i FIFAs eller NFFs regelverk hva angår mulighetene for spill for en annen EØS-stat dersom den interesserte klubb betaler spillerens nåværende klubb et vederlag som godtas. Men, som vi har sett, medfører NFFs og FIFAs regler sammen med aml. § 14-9 at det kan bli vanskelig for en profesjonell fotballspiller som er ansatt hos en fotballklubb og som ønsker å spille for en utenlandsk klubb å realisere sine ønsker dersom spilleren sier opp sin kontrakt med nåværende klubb mens kontrakten løper. For det første må det foreligge en gyldig oppsigelsesgrunn, og for det annet blir man sanksjonert dersom man sier opp avtalen på grunnlag av at en gyldig oppsigelsesgrunn foreligger. Skulle derfor en profesjonell fotballspiller som er ansatt hos en klubb som tilhører en EØS-stat motta et lukrativt jobbtillbud fra en klubb som hører hjemme i en annen EØS-stat, kan ikke vedkommende spiller uten videre akseptere tilbudet og si opp sin kontrakt med sin nåværende arbeidsgiver slik som andre arbeidstakere kan. På denne måten er overgangssystemet et direkte hinder for at en ordning som er ønsket av en rekke europeiske stater kan gjennomføres.

Avslutningsvis om EØS-reglene om fri bevegelse av personer, kan det sies at til tross for at reglene fra NFF og FIFA ikke stiller seg i veien for at en profesjonell fotballspiller skal kunne spille for et annet EØS-land dersom spilleren kjøpes av en interessert klubb, må det antas at overgangssystemet er et hinder for at EØS-reglene kan fungere som tiltenkt også for profesjonelle fotballspillere.

⁴⁸ Norge er ikke en del av EU, men er et av fire EFTA-land som har ratifisert EØS-avtalen. EFTA er en forkortelse for the European Free Trade Association (Det europeiske frihandelsforbund).

4. AVSLUTNING OG OPPSUMMERING

Som vi så i kapittel 2, er utgangspunktene ved et klubbskifte klare og oversiktlige; spillerens nåværende klubb blir enig med en interessert klubb om et overgangsvederlag som begge klubber kan si seg fornøyde med, samtidig som spilleren selv ønsker å forlate sin klubb til fordel for den nye klubb og på de betingelser (lønn, treningsforhold etc.) som den nye klubb tilbyr. Registreringen for den nye klubb må dessuten skje innenfor en registreringsperiode. Og det ble slått fast at profesjonelle fotballspillere ikke gis noen som helst muligheter til å si opp kontrakten før dens utløp etter arbeidsmiljølovens bestemmelser.

Hovedtemaet i kapittel 2 var derfor unntakene. Vi så at det finnes regler i NFF og FIFA sine regelverk som gir hjemmel for profesjonelle fotballspillere til å si opp kontrakten med sin klubb før dens utløp dersom det foreligger ”gyldig sportslig årsak”/”sporting just cause” (NFFs overgangsreglement § 14-2 og FIFAs overgangsreglement artikkel 15), ”just cause” (FIFAs overgangsreglement artikkel 14), ”vesentlig mislighold” (NFFs overgangsreglement § 14-1 bokstav d) eller dersom spilleren har vært i klubben i tre, eventuelt to år av kontraktperioden (NFFs overgangsreglement § 14-3 og FIFAs overgangsreglement artikkel 17, punkt 3).

Vi så videre i kapittel 2 at flere av de nevnte bestemmelser er ulike i de to regelverkene fra FIFA og NFF. For eksempel er sanksjonene mot den kontraktsbrytende spiller ved ”gyldig sportslig årsak”/”sporting just cause” svært ulike alt etter hvilket regelverk som kommer til anvendelse. Et annet eksempel på forskjellene er at NFFs overgangsreglement ikke inneholder noen bestemmelse som tilsvarende FIFAs overgangsreglement artikkel 14 om ”just cause”, men har i stedet tatt inn i regelverket en bestemmelse om ”vesentlig mislighold” i § 14-1 bokstav d, som er et strengere krav enn ”just cause”. Dette er svært påfallende, da det i FIFAs overgangsreglement artikkel 1, punkt 3 bokstav b uttrykkelig sies at disse bestemmelsene skal inkluderes i de nasjonale forbunds regelverk, og det må antas at meningen har vært at både vilkår og følger skal være de samme etter de nasjonale regelverk som etter FIFAs regelverk.

I kapittel 3 så vi at overgangssystemet innebærer slike begrensninger for den profesjonelle fotballspiller til å si opp kontrakten med sin klubb at dersom vedkommende spiller gyldig sier opp sin kontrakt med klubben, for så å skrive under for en klubb tilhørende et annet fotballforbund, kan dette være uforenlig med EMK artikkel 11 om foreningsfrihet.

Videre ble likheten mellom åremålsansettelser og ansettelsesforholdet mellom en profesjonell fotballspiller og dennes klubb tatt opp til vurdering. Vi så at likhetene er så store at den samme oppsigelsesadgang kanskje burde gjelde for begge disse to typer av arbeidstakere. Rettsoppfatningene – både i Norge og i utlandet – peker stort sett i en og samme retning; overgangssystemet er ikke samsvarende med EU-retten. Vi så også i kapittel 3 at ordningen med overgangsvederlag for en profesjonell fotballspiller ikke oppfyller kravene til sedvanerett, i alle fall ikke i uttrykkets ordinære juridiske forstand. Videre ble det slått fast at overgangssystemet kanskje medfører en krenkelse av den konvensjons- og grunnlovsfestete retten til arbeid i den grad denne retten også gjelder for personer som allerede har arbeid, men som ønsker å si opp sin arbeidskontrakt for å skaffe seg en annen arbeidsgiver. Endelig så vi i punkt 3.7 at overgangssystemet på visse punkter kanskje ikke er i overensstemmelse med EØS-reglene om fri bevegelse av personer.

Avslutningsvis vil jeg si at det er ganske påfallende at NFFs overgangsreglement ikke inneholder identiske bestemmelser som de bestemmelser som finnes i FIFAs overgangsreglement, da det sistnevnte regelverk uttrykkelig sier at de nasjonale forbund plikter å innta like bestemmelser i sine regelverk. Det er ikke bare vilkårene for at en profesjonell fotballspiller kan si opp sin kontrakt som er ulike etter de to regelverk, men også sanksjonene som inntreder dersom vedkommende spiller velger å si opp sin kontrakt dersom vilkårene for dette foreligger.

Etter min mening er det også noe urovekkende at oppsigelsesreglene for profesjonelle fotballspillere er så strenge tatt i betraktning de punkter som er tatt opp i fremstillingens kapittel 3.

5. LITTERATUR

Følgende lover og reglementer er benyttet i fremstillingen:

NFFs overgangsreglement (tilgjengelig på <http://www.fotball.no>).

Regulations for the Status and Transfer of Players/FIFAs overgangsreglement (tilgjengelig på <http://www.fifa.com/aboutfifa/federation/administration/playersagents/regulationstatustransfersplayers.html>).

Arbeidsmiljøloven av 17. juni 2005.

Kjøpsloven av 13. mai 1988.

Den europeiske menneskerettskonvensjon av 21. mai 1999.

Grunnloven av 17. mai 1814.

EØS-avtalen, vedlegg til lov av 27. november 1992.

Verdenserklæringen om menneskerettighetene, FN-konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter og Den europeiske sosialpakt.

Følgende arbeider er sitert ved henvisning bare til forfatternavn:

Kenneth Andrè Leren, Fotballspillerens klubbskifte (Kristiansund/Natland august 2002).

Torstein Eckhoff, Rettskildelære (5. utg. ved Jan E. Helgesen, Oslo, november 2000).

Gunnar-Martin Kjenner, Idrett og jus (2. utg., Oslo 1992).

Anneli Carlsson og Bjørn Lindquist, Artiklar i idrettsjuridik (Lund 1999)

Niels Gangsted-Rasmussen, Idræt og Jura (København 1997).

Følgende lenker til sider på internett er benyttet i fremstillingen (i tillegg til lenkene til NFFs og FIFAs overgangsreglementer):

http://en.wikipedia.org/wiki/World_football_transfer_record.

<http://www.vg.no/pub/vgart.hbs?artid=145008>.